

А. Н. ВЕСЕЛОВСКИ (1838-1906)

Руската филологическа наука през XIX в. е представена от блестящи учени като А. А. Потебня, Ф. И. Буслаев, А. Н. Пипин, Н. С. Тихонравов, всеки от които оставя ярка следа в историята на тази наука не само в Русия, но и в Европа. На този фон особено се откроява името на акад. Александър Николаевич Веселовски (1838-1906), чието огромно научно дело позволява да се почувства необикновеният мащаб на една личност, с право нареждаща се сред най-добрите европейски учени през XIX в. Неслучайно и досега мнозина изследователи делят развитието на руската литературна наука на два периода – до и след Веселовски. Неговото дело и особено главният му труд «Историческа поетика» представляват подвиг на целия му живот, докрай отдаден на науката.

А. Н. Веселовски става основоположник и главен представител на сравнително-историческата школа в руското литературознание през XIX в. Програмата за своите научни изследвания той излага още като млад преподавател във встъпителната си лекция «За метода и задачите на историята на литературата като наука», изнесена в Санктпетербургския университет на 5 октомври 1870 г. Създавайки схемата на «историческата поетика», Веселовски смята за нейна задача «да определи ролята и границите на преданието в процеса на личното творчество». Неговите изследвания не са чиста теория на литературата, а широко теоретично платно, солидно подплатено с огромен фактологически материал от различни, често твърде отдалечени един от друг културни ареали, в което въпросите за езика, стила, литературните сюжети и пр. са изследвани според еволюцията на литературните родове и в тясна връзка с историческото развитие на обществото. Блестящата научна ерудиция, съвършеното владееие на древни и нови европейски езици и динамичният творчески дух на учения «сгряват» и оживяват респектиращата академична материя, превръщайки четенето на творческото наследство на Веселовски в събитие, в истински празник за духа. За съжаление голяма част от изследванията му приживе остават в ръкопис. След смъртта на учения повечето от тях са издадени от неговия ученик, акад. В. Ф. Шишмарьов.

От встъпителната лекция на А. Н. Веселовски в Санктпетербургския университет през 1870 г., от неговата магистърска дисертация «Вила Алберти» (1870) и докторската му дисертация «Славянските сказания за Соломон и Китоврас и западните легенди за Моролф и Мерлин» (1872), до късните му трудове «Изследвания върху руския духовен стих» (1879-1891), «Историческа поетика» (1870-1898), «История на поетическите сюжети» (1900) и «В. А. Жуковски. Поезия на чувството и на «сърдечното въображение» (1904), ученият изминава дълъг път на търсения, оказвайки огромно влияние върху развитието на руското и европейското литературознание и фолклористика. Редица негови постановки, като например идеята за син-

кретизма, т. е. за първоначалната неразчлененост на различните видове изкуство, се приемат и от съвременните учени. Схемата на историческата поетика, построена от Веселовски, остава незавършена – на места в нея се чувстват фрагментарност и непълноти. Изследванията на учения обаче проправят път за литературната компаративистика, т. е. за сравнителното литературознание през XX в.

Главният труд на акад. А. Н. Веселовски «Историческа поетика», създаден през периода 1870-1898 г., е издаван четири пъти в Русия. Най-напред отделните глави от него са публикувани в различните части на «Журнал Министерства народного просвещения» от 1870 до 1898 г., след това в т. 1 («Поэтика») от многотомното издание А. Н. Веселовский. Собрание сочинений (не завершено). Спб.; М.; Л., 1908-1938. Т. 1-16, а по-късно – в двете отделни издания на «Историческа поетика» в Русия: А. Н. Веселовский. Историческая поэтика. (Вступ. ст., сост., примеч. В. М. Жирмунского.). Л., Гослитиздат, 1940; А. Н. Веселовский. Историческая поэтика. (Вступ. ст. И. К. Горского, сост. и примеч. В. В. Мочаловой). М., Высшая школа, 1989.

А. Н. Веселовски се превежда за пръв път на български език. Предложената тук глава «Езикът на поезията и езикът на прозата», с която завършва трудът му «Историческа поетика», се публикува по изданието: А. Н. Веселовский. Историческая поэтика. М., Высшая школа, 1989, с. 269-300.

Ралица Маркова